

آپوره شرائطی

مالک عثمانیه ده سنده لکی (٦٥)، الق
آیلگی (٣٥) غروشد.

مالک اجنبیه ده سنده لکی (١٧)، الق
آیلگی (٩) فرانقدر.

اداره هنر

باب عالی جاده سندہ دائرة مخصوصہ

امظمارات

آپونه بدئی پشند.

§

صلکه موافق آثار مع الممنویه قبول
اولنوو. درج ایدلهین یازیلر اعاده
اولو غاز.

١٣٣٠ (٢٠٠٠)

دینی، فلسفی، علمی، ادبی، سیاسی هنره لق گموعة اسلامیه در.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

صاحب و میر مسؤول: ع. اشرف ادب

اتبعون اهدمک سبیل الرشاد

جلد ۱۰

۱۳۴۹

پختنیه

۲۵ رمضان شریف ۱۳۴۱

عدد ۲۵۹

جريان ایدن احوالی تصویر و تحریر ایدیورلردى . سرفاضل بھائی ، برادرلری ، قاسم علی جیراج بھائی ، حاجی عبداله سیت کھاندوانی ، مولانا شبیل نعمانی - لکنھوردهکی (ندوۃالعلماء) رئیسی اولوب ، هندستانک اک بنام علماسندندر . آثار جدیہ و دینیہسی هنده پک منتشردر . جورجی زیدان طرفندن تأییف اولنان تاریخی رومانلر ، مدینیت اسلامیہ تاریخی حقنده بو ذاتک تقدیمات محققہسی مطالعه ایدنلر ، مشارالیمک ندرجہ متبحر عالم حقيقة اولدینگی اعتراض ایدرلر . حضرتلى کی هندستان ایله بومبای مسلمانلرینک اک زنکین ، نفوذی و محترم سیالری ہب انجمنده نمایان و هر کسک نظر دققی جلب ایمکدہ ایدلر . شونی عرض ایدہم کہ ، بوراده ، بوکوندہ انکلیز خفیہلری اور تھلقدہ اکسیک دکلرڈی . ظن ایدرم کہ ، تعلیمات مخصوصہ ایله دھفے ، انجمنہ تشریف ایتشلردى !

برآز استراحتدن صوکرہ حضارک ایلری کانلری هیئتک رئیسی اولان دوقور انصاری و کومرید جریدہسی صاحبی میستر محمد علی ایله مصافحہ ایتدکدن صوکرہ قونفرانس هیئتی رئیسی سررحمہاہ حضرتلى هلال احر میسیوٹی رسماً حضارہ تقدیم ایدرک ، دولت عایہ و ملت نجیبیہ عثمانیہ منسوب اولان عساکر عثمانیہ عثمانی بالقان مخاربہسی انسانسندہ مذکور میسیونک ابراز ایتدیک خدمات جلیلی برا آورڈہ زبان ایتشن وبالخاصہ دوقور انصارینک جانسپارانہ اولان مساعی اسلامیت پرورانسی تمجید و تقدیر ایلشیدی . بعدہ هلال احر میسیون رئیسی دوقور انصاری برادریم ، باشندہ فس بولندینی حالدہ ایاغہ قالقدرق ، حرفاً ضبطہ موفق اولدینگم بیاناتدہ بولنشدیر .

جملہ معارضہ قیلندن اولمک اوزرہ شونی درمیان ایدہم کہ ، انجمنک صالونندہ بولنان انکلیز جرائی مخابرلری ، صیقیلمیہرق ، دوقورلہ ، رفیقی میستر محمد علینک بیاناتلرینک اک مهم قسمی خطط ایمکی کندی انتیقه و سیاستلریلہ توأم کورمکلری جہتہ غزہلرینہ درجندن صرف نظر ایتدکدن ماعدا ، مشارالیمک نقطی تحریف ایلک صورتیلہ کندی غزہلرینہ درج ایتدیلرکہ ، بوجال صوک درجہ کولنج برشی تشکیل ایتشدیر .

دوقور انصاری ، کنجیج ، دینج ، فعال بردماغہ مالک ، مسلمان اوغلی مسلماندر . اسلامیتک تعالی و ترقیسلیہ ، مسلمانلرک دینی بر تربیۃ اخلاقیہ و علمیہدہ بولنلری ایچون بو آنہ قدر مساعی جیلہدہ بولنلقلرندن ماعدا ، هندستانک مسلمانلری خواب کران غفلتندن اویاندیروب ، انلری شراه ترقی و سعادتہ سوق ایلک ایچوندہ هندستانک مقر و مرکزی اولان (دھلی) شهر قدیم تاریخیسندہ انکلیزجہ لسانیلہ اسبوی و مصور The comrade نامیلہ سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی برغزتہ نشرينه موفق اولمشلردرکہ ، بو غزتہ نک بدایت تأسیسندن - کہ ایکی سنہی متتجاوز دکلدر - بو آنہ قدر هند مسلمانلری ایچون انکلیزلردن برچوق حقوق و امتیاز استحصالنہ نائل اوامدقلری کی ،

ڪانیت

مخابرین مخصوصہ مزک مکتوبلری :

ہندستانہ مکتبہلری :

ہندستان هلال احر هیئتی

مہمہم برقونفرانس

(دوقور انصاری) نک ریاستی آلتندہ درسعاڈہ و میدان حربہ کیدن هندستان هلال احر هیئتی بوھفتہ بومبایہ مواصحت ایدرک بارلاق برصورتہ استقبال ایدیلوب (نورباغ) سرایہ یولشیدیرلرلر .

ہیئتی استقبال ایچون (دھلی) دن ، هندستانک سائر ناقاطنندن برچوق کیمسہلر صورت مخصوصہ بومبایہ کلوب ، کمال اشتیاق ایله هیئت حقنده حرمت واکرام ایمکدہ قصور ایتمدیلر . ایک کون اول ہیئت مذکورہ نک شرفہ بومبایہ کی اسلاملرک اک بویوک و محشم قلوبی تشکیل ایدن (انجمن اسلام) دہ برچای ضیافتی ترتیب ایدلش ، بیکلر جہ محترم و معروف سیالر دعوت اولنیشیدی . اشبوعا جزدہ مدعوین میانسندہ واک اینی برموقعدہ بولنلشیدی . ہیئتی قبول ایلک ایچون انجمنندہ کی کتابخانہ صالوںی غایت دلنشیں و مکاف برطرزدہ تفریش ایدیلرک الکتریق لامبہلریلہ طونادلشیدی . اور تھلقدہ حکمرم اولان صیجانی دفع ایله حضاری ترلہ مکدن تخلیص ایچون صالوندہ کی (وانٹیلاتور) لر کمال سرعتلہ دونوب ایشلہ مکدہ ، صالونہ لطیف و فرحفزا برنسیم بخش ایمکدہ ایدی . انجمنک باغچہسی زوار ، مدعوین او توموبل و آرابہلریلہ لبالب طولو برحالہ کلشیدی . انجمنک موظف و فخری (سکریٹری) لری انجمنک بویوک قابوسنک مدخلی اوزرندہ کی مر مر طاشرل اوزرینہ احترامکارانہ بروضیتہ طورہرق ، زواری استقبال ایله کندیلری صالونہ ایصال و موقعیلریتہ او طورتیورلردى .

عثمانی شہبندری ، (chairmon) دیدکاری انجمن و قونفرانس ہیئتی رئیسی (سررحمہاہ بھائی) حضرتلىکن صاغ طرفندہ اخذموقع ایتشن و صالونہ کیردیکنہ حضار آیاغہ قالقوب حقنده حرمت و نزاکت لبراز ایمکدہ تائی و تردد ایمکلری کی باش شہبندر جعفر بک افندی می دیدبر آلقیشلہ آلقیشلادیلر .

ساعت الی آلافانگہدہ هلال احر ہیئتی عثمانی عسکرینہ مخصوص خاکی اونیفورمہ و بیاضن قالپاک کیدکلری حالدہ دوقور انصاری حضرتلىلہ برابر صالون قابوسنہ فوق العادہ برهیت و صلاحیتہ ایچری کیروب میدید آلقیشلہ نائل اولدیلر . بو ہیئتک قالپاکلری اوزرندہ بولنان قرمزی هلال حضاری ہونکور آغلاتدی .

بومبایہ انکلیز ، بھارتی واردو لسانلریلہ یومی و اسبوی انتشار ایدن غزتہ و رسمی مجموعہلرک مخابر مخصوصلری انجمنندہ بولنوب ،

محکوم ایقز . حتی مسلمانلره خوش کورون و آنلری کندی علیهيلرنده بولنه باشلايان هند و بسغاله ليلرك اتحاد و اتفاق ایتامك ایچون ، هندستانك مقر حکومتی اولوب ، اك زیاده هندولره مسکون اولان (کالکوته) یي انکلیزلر ترک ایدوب ، چوچه اسلام نفوسه مالک اولان (دھلی) یي مقر حکومت اتحاد ایتشلدر .

دوقتور انصاری نك ریاستی تحتنه اولوب وظیفسنی میدان حریبه بحق کورن هندستان هلال احمر هیئتي بومبايه مواصتلرنده هندستان والی عمومی طرفدن کندیلرینه تلغافله بیان خوش آمدی اولنشد .

بو معاملات ، هپ انکلیزلرک نه درجه سیاستده ذکر و جن کوز برقوم اولدقلری خی کوستره ظن ایدرم .

دوقتور انصاريئنک کوزل سیاسیله ، اردو لسانیله ایراد ایلديکی طائفی و فصیح نطق - که استانبولده ، میدان حریبه تصادف ایتدیکی شیلرله ، ممالک عثمانیه نك ، حکومت حاضره نك سیاستنه تعلق ایدر - حضار اوزرینه بویوک برتأثر برافقش و هرکسی ، مومنیک بیاناتی بجان قولاغیله دیکلمکه مجبور ایتمشیدی . دوقتور آلتی بی چاریک کچه سوزه باشلايهرق ساعت یدیده بیترمشدر . بیانات مذکوره بروجہ آتیدر :

« محترم قارده شلرم ، لطفکار وطنداشلرم ! همتکرله بومیسیونز - هیئت - هندستانن ، بومبایدن حرکت ایتدی . صوب مقصودمن استانبولله میدان حرب ایدی . اوراده کی اسلام قارده شلرم اولان عثمانیلر ، عثمانی عسکریته خدمت ایتك ایچون کیتمشیدک . ائزدن کلني یاپدق . وظیفة مودوعه منزی بحق ایفا ایتدک ایسه ، هر حالده قصور ایتدک دیه بیلیرم . قارل ، یانورو ل ایچنده ، صغوقله معروض برحالده کیجهلی ، کوندوذلی چالیشدق . عثمانی قارده شلرم ک تحسین و تقدیرلری خی جلب ایتدک . بز ، بیانخیلره خدمت ایتیوردق . بالعکس کندیلریه دینی بر رابطہ قویہ - لا ینفصله - ایله مربوط بولندیغم دین قارده شلرم خدمت ایلیوردک . بونک ایچون اجرت ، تشویق و ترغیبیه محتاج دکلادک . چونکه دین جیلیمله ، پیغمبر ذیشانز افندمنه ، جناب حق حضرتلری بزه بولیه اسر ایلشلدر . (مدید آلقیش) . هیئتمن استانبوله آیاپ باصار باهاز عثمانی قارده شلرم ، حفظده انواع حرمت واکرامه بولندیلر ، ضیافت ، دعوت ، حرارتی و سوزشی نظرلر بربری خی ولی ایدیوردی . هر کس بزی اوپوب چوقلایوردی . (مدید آلقیش) . بز . وجاتدن قوجاغه کزییوردق . (آلقیش) عثمانی مسلمانلری ، بزه اوقدر ایلک و مهمنتو از لقده بولندیلر ، بنم بو طوتوق دیلم ، آنی لا یقیله تعريف و تصور ایده من . (آلقیش)

« ذات حضرت خلاصیتیاهی [بو کلنه نك تلفظی اوزرینه هپ حضار برای احترام بردن بره آیاغه قالقدیلر . اوراده موجود اولان انکلیز غزته لری مخبرلری هم تیزه ره ، همde کندیلری خی اظهار حریتند ضبط ایده میورلر دی !] ، ذات صدارتینه ایله ، بوتون وکلا ، وزرا و ذوات محترمه ایله کوروشدک . هر کس بزی کال جیت و کول بوزله قارشولاردى . (مدید آلقیش) .

« اعمال مردانه ، صالحانه ، خیرخواهانه لریه حیث و شهرتلری جهانه ولو له صالحان بعض ذوات محترمه بزه آز قالدی جانلر خی فدا ایدیورلر دی . حضرده ، سفرده هر درلو راحت واستراحتمن تأمین ایدلشدی . (آلقیش)

« عثمانی عساکری ، جدآمردانه ، دلیرانه صورتنه وطنلری اوغورنده حرب ایدیورلر دی . (مدید آلقیش) یاره لیلرک ، اولنلرک حد و حسابی یوغیدی ، تأثیر بو اولن زواللیلرک جمله سی کنجع و اولی کیمسه لر ایدیلر . حتی نشانی یه

مسلمانلرک فعل و حق و قوتهمالک بر عنصر قوى و مستبر اولدقلری خی ادله و بر اهین مادیه ایله عنصر حاكم بولنان انکلیزلر طائیدیر مشلدر .

کرک دوقتور انصاری ، کرک بالاده اسمی عرض ایلدیکم (ذی کو مرید) غزه سی صاحبی مستر محمد علی وجودلری خی خدمات اسلامیه اوغورنده وقف ایدوب ، هند مسلمانلرینک کنجلرینه ای بر تربیه دینیه و اخلاقیه ویرمکه چالیشیورلر . بوکنج مسلمان ذوات انکلیز جه لسانه بر انکلیز زیاده مطلع بولندقلری کبی ، کندی عادات و اخلاق ملیه لری خی محافظه ایتمکده بر قیل اوچی قدر مسامحه کوسترمامکده و مستر محمد علی (نوریاگ) ده - بومبایدہ موقه ایتمک ایتدکلری یردر - ملاقات ایتدیکم زمان ، آبدست آلوب نمازی خی ادا ایتمک اوزره بولنیوردی . مشارا الیک بوجالی بجی بلا اختیار کندیسی قوجاقلا یوب اوپکه مجبور ایتمشیدی . بزم شیق و کنجع بلک افندیلر من حضراتی ده بزم هندی منور الفکر قارده شلرم زه بر آز اقتدا و اقتدا ایده جک اولورلر سه بیللم که قیامتی قوبار ! اوہت ؛ ایشته قلبی نور اسلامیتله مالا مال اولان بوکبی کنجلر سایه سندہ بوکون هندستانده کی ، انکلیز لر مسلمانلره حرمت ایدوب ، خاطر لری خی صایبورلر .

کچنلرده بومبایك بر تھارتکاهنه ، آسان سورله چیقق ایستیان یرلی بر مسلمان ایله برابر ، دیکر ایکی انکلیز من احمه ایدرلر . آسان سور یالکز ایکی کیشی بی چیقاره بیلديکی ایچون ، ایچنده بولنان انکلیزلر ، مسلمانه چیقعنی امر ایدرلر . مسلمان ایسه « بن سزدن دها اول بورایه کلدم ، او طوردم ، مهم و مستعجل ایشم وارد . طیشاری یه چیقهم . سزک بریکز چیقار ، بر آز انتظار ایتدکدن صوکره ، تکرار آسان سورله یوقاری یه چیقارسکز » دیمش ایسده ، مغور ، خود پرست ، کندیلری خی دیو آینه سندہ کورن عظمتی انکلیزلر ، مسلمانک بحق سوزینه اهمیت ویرمیه رک آنی آیاقلریه ایتوب آسان سوردن چیقارلر . مسلمان قارداشمز ایسه کیفیتی پولیس واسطه سیله تعین و بو ایکی انکلیزک آدره س و هویتلری خی پولیس واسطه سیله تعین ایتدکدن صوکره ، بدایت جزا محکمه سندہ علیهيلرینه اقامه دعوا ایدر . بومبای مسلمانلری انکلیز حاکمنک بود عواده کی حکمنی کورمک و محا که یی استماع ایچون محکمه یه طولارلر . دیکر طرفدن ده اسلام مطبوعاتی همان هر کون شدتی و تنقید آمیز مقاله لر یازارلر . اک صوکره افکار عمومیه یی رنجیده ایتمک ایچون ، مسلمانه قارشو حقارتنه بولنان انکلیزلر هم بر آی جسنه ، همde جزای نهدی یه حکوم اولنلر . حکمی تبلیغ ایده جکی آنده حاكم ، متهملره ایلر و ده دها اخلاقی طاورانه لریه انسانلره قارشو انسانیتکارانه معاملاتده بولونمی توصیه ایدر . و وقوع بولنان معامله لرینه قارشو اظهار تأسف ایته یه ده مضطط قالیز .

ایشته بوجاللر ، هپ بالاده عرض ایتدیکم کنجع ، منور الفکر ، فدا کار و ملته خدم اولان کیمسه لر مسامعیلرینک مخصوصی دیدر . یوقسیه ایکی انکلیزی ، انکلیز محکمه سی قولای قولای بیریلی مسلمان ایچون

(ایک دقيقہ مدید آقیش) ادرنه کیتھیسہ، عثمانی شرف عسکریسی دیرلدی، مصون قالدی۔ (مدید آقیش)
 « سلانیک، ناسرداہ برصورتہ اسلامی اوذرینہ کفار عسکری، مقدس اسلام طوپراغنک هر طرفہ کیمک فرست بولہرق، یوز بیکر جہ معصوم، محترم جانلری یوق ایتدیلر۔ اختیار ارکک وقادیتلری کسیدیلر۔ بشیکدہ کی معصوم، ملک چوچلرہ صرحت ایتدیلر۔ باکر قیزلرک پرده عصمتلرینی یئر تھے آجیمدیلر، هر طرفی تلویت ایتدیلر۔ (آگلامق) روم ایلیدہ کی عثمانی قارڈہ شلمز یرسز، یوردسز اولدیلر۔ بو کون استانبولہ جامع و او کبی تکایا و زوایا ہب بو بدجنت زوالیلر طولودر۔ (ہونکور ہونکور آگلامق)

حاصلی اوزون نطقی دوقور انصاری قارڈہ شمز، سوکیلمز اختصار ایتكہ محبور اولہرق، نقطنک ختماندہ :

« انشاء اہعماں لیلر، تکرار انتقاملرینی آله جقلر، اسکی مجد و عنعنات تاریخیہ لینی استعادہ یہ موفق اولہ جقلر در۔ حال حاضر دہ کحومت قویدر، بوانیہ نک حصو لہ سعی بایغ ایدیورلر۔ صدر اعظم سعید حیم پاشا حضرت لری، تجز بیدیدہ، ذکر و فعال دماغہ مالک بر ذات جلیل القدر در، حریبہ ناظری عزت پاشادہ گنج و امنی انادر بولان بر قوماندان عالیدر۔ ہب چالیشورلر، اصلاحات لایقیہ اجرا ایدیلہ جکدر۔

« بز - هیئت - استانبولدن بورا یہ عودت ایدر کن حقیقتہ صوک درجا، وصف و تعریفہ مقتدر اولہ میہ جنم برصورتہ حرمت اجرا اولندی، ہنڈیہ لرلہ، عسکر لرلہ، ملی مارشلرلہ، واپورہ ارکاب اولندق؛ سزہ عثمانی قارڈہ شلمز دن ہدیہ اولہرق اٹک طولوی سلام، احترام، تشکر و شالر کتیردک۔ [حضار ہب اگلا یوردی۔ تأثر و سوینج اور تھے لفی استیلا ایتشیدی۔]

« بناءً علیہ عثمانی پادشاہ نہ، اسلام خلیفہ سنک بقاستہ، عثمانی قارڈہ شلمز دن موقیتہ دعا ایدم۔ آمین دیہم۔ »

دیہرک مدید آقیشلر ایچنہ دوقور انصاری یرنہ او طور دری۔ متعاقباً ہندستانک اک بنام علمائیں مولانا شبیل نعمانی حضرت لری آیاغہ قالہرق ساک نظمہ کشیدہ ایدیکی قصیدہ یہ - کہ ہر کمکسی شہوار بر ایجو قدر آبدار و معنالی ایدی - تأثر آمیز بروضعتیہ، اشارات ایله او قودی۔ قصیدہ، اسلامیتک بو محاربہ انساننہ اوغرادیفی ترزل و ترزلندن، عثمانیلیلرک فلاکتندن باحث ایدی۔ مولانا، ترہرک سسیلہ قصیدہ یہ اوقدوجہ اغلادی۔ کوز یاشری، اوزون و بیاض صقالی اوزرینہ بر جدول متالی تشكیل ایدی یوردی۔ حضار دہ اگلا یوردی۔ او رہ لق بر محنت حزن کسیلمشیدی۔ برکت ویرسون کہ، نقطہ صوکنہ امید بخش شرلر وار ایدی۔ بو بیتلر حضار نہ نفس آلدیردی۔ آقیشلر توالی ایتكہ یا شلادی۔ حاصلی، حضار اوزرنہ بو قدر تأییر حاصل ایدن خطیبلرک ہندستانہ موجودتہ قائل اولیان بوعاجز، ہند عالما و خطبائی حقنہ عظیم بر حسن حرمت حاصل ایلام۔

مولانا حضرت لرندن صوکرہ ذی کو مرید غر نہی صاحبی مستر محمد علی آیاغہ قالہرق غایت سیاسی و حریک اک ایجھہ نفاطی، خطوطی، اوروپانک سیاستی، اُستلاف مثیلک انتیقہ لری، رویہ نک وضعیتی، اتفاق مثیلی، نصرانیتک آمال و افکاری بدعیانہ، فضیحانہ بر حلاو تھ بیان ایدرک، حضارک معلوماتی توسعیت ایتكہ او قدر چالیشدی کہ، غواص اسرارہ، سیاسیاتک کہنہ بوقدر واقف برذاته آز تصادف ایتشم۔

مالك اولوبدہ زفاف ایتمینلرک عددی آز دکادری۔ (فرط تائز) ذاتاً عثمانی تاریخ عسکریسی بحق مطالعہ ایدہ جک اولورسے ق، بالجلہ عساکر عثمانیہ او توڑ بشن سنه دن برو کنندی عائلہ لریلہ بردام آلتندہ بر ھفتہ اولسون سکونتہ اسرا جیات و اوقات ایدہ ما مشادر در۔ (آگلامق) ہب مشرکین و کفار ایلہ مجاهداتنہ بولنگلہ اشتغال ایلکدھدرل۔ (مدید آقیش)

« اوکھے پاپیلان حرب پلانلرینک تطبیق ایدیلمیشی، روم ایلیدہ تحت سلاحدہ بولان عساکر عثمانیہ نک ناکھانی و مجھوں بر سبب آلتندہ تریخی کیفیتی، حرب انساننہ استانبول دہ پولنڈہ موجود اولان مازمہ نک عسکرہ سوق وا یصال ایدیلہ مامسی حریک عثمانیلر لہنندہ نتیجہ پذیر اولمسنہ بادی اولشدر، یوچسہ، عرض ایتیکم وجہلہ، اولجہ غیور و فعال ضابطہ طرفندن ترتیب و تنظیم ایدیلن پلان، یہ او ضابطانک معرفتیلہ تطبیق ایدیسے یہی، ناموسملہ تائین ایدرم کہ، دولت علیہ، عساکر عثمانیہ بو محاربہ صوکنہ غالب کلہ جکلار دی۔ (تأسف) حضار کرام! حرب حاضر ک عوامل مؤثراتی، مغلوبیتک اسبابی بو عرض ایتیکم شیلر در۔ [فرقہل حلقنہ کی تلقیدات طی ایدیلشدر۔]

« ھلہ پیکری بش بیک کنج، دینج عسکرہ بر قوزشون آتیدر مفسزین مهد حریت اولان سلانیکی دشمنہ تسلیم ایدن ناموسیز تحسین پاشانک خیاتی بکون بالکن مالک عثمانیہ دہ دکل، بوتون اقطار اسلامیہ دہ ظاہر و آشکار اولدی۔ بو اخلاقیز حریف آرناووڈلیک پرنسلکنہ طمعاً ملکتی یونان اشیقائیہ تقديم ایتدی۔ سلانیک سقوطی، سائز روم ایلی ولایات عثمانیہ سنک سقوط نہ برمقدمہ تشكیل ایتدی۔ (دیش غبیر تیلری، نفرت علائمی) تحسین پاشا نامردی صوکرہ قاچدی۔ سلانیکی تسلیم ایمک آچلغنٹھ، فرار ناموسیز لفی دہ علاوه ایلدی۔ (نفرت) بو آدمک طمارلرندہ عثمانی قانی جولان ایتش اولسے یہی، کنڈیسی کنڈی قیلیجیلہ اولدیر و ناموسی بو صورتہ تاریخنک پارلاچ صحیفہ لرندہ محافظہ ایدردی۔

« تحسین پاشانک ناموسیز لفته قارشو برده سزہ بر آز ادرنہ ده طول مدت صیقنتی و یوسیز لق ایچنہ عسکریلہ، قوماندانلریلہ، ضابطانیلہ برابر اسرا جیات ایدوبدہ، دولتک ملتک شان و شرفی محافظہ ایدن مبجل، محترم شکری پاشا حضرت لرندن بخت ایدہ جکم۔ »

[مدید و امنی نامسیوں آقیشلر۔ صالحنک طاوانلری، یرلری آقیش سسندن لرزان بر حالدہ۔ الکتیریق لامبہ لرینک ضیاسی ترہ یوردی۔ ال شاقیر دیلری سو قاغہ عکس ایتش، سو قاقدہ کیلری توقفہ محبور ایتش ایدی۔ ہر کس شاپاش، یشا با غیری یوردی۔ بلا مبالغہ شکری پاشانک اسمنک تلفظی اوزرینہ اون دقيقہ قدر آقیش دوام ایتدی۔ الر، آووجلر یورولدی۔ اہالی سوینجلرندن فسلرینجی، صاریقہ لری ہوا یہ آتیورلر دی۔ بن زوالی ایسہ مدت عمر مددہ بویلہ بر آقیشلی مجلسہ تصادف ایتمدیکم ایچون - ظن ایدرم کہ ایدر و دمہ کو رہ میہ جکم - صالحنک درت دیواری، طاوائی، انجمنک با غچہ سی، انجمنک بولندی یعنی جادہ دہ کی خلق (یشاسون، وار اولسون شکری پاشا) با غیری یوردی۔ صالحی بورا دہ بولنگلہ بز عثمانیلر مسرا تدن، سوینجن دشابردیق فالدق، دوقور انصاری قان تر ایچنہ قالہرق، حضار دن بر آز سکوت ایتملرینی رجا ایتدکدن صوکرہ تکرار سوزینہ دوام ایله دی :]

« عثمانی تاریخنہ، حرب انساننہ، دلیرانہ مقاومت ایدن، غالب کلن معظم قوماندانلر آز دکادر۔ پلو نہ قهرمانی مرحوم (غازی عمان پاشا)، یونان حکومتی اون بش کونندہ آکت اوست ایدن مرحوم (غازی ادھم پاشا) لر کی جسورد قوماندانلر عثمانی تاریخی، شرف عسکریسی بتوون دنیادہ پایدار ایتشلر دی۔ فقط بونلرک ہیچ بری غازی شکری پاشا قدر جلا دت و بسالت کو ستر مامشدر۔

عزیت بیوردقلى جهتله مکتبه بچک او طهستنده بر آز استراحت ایدك . بر آز چنجه صاریقلی ایک ذات محترم کلدی . حاکم ایله مفتی حضرتلىری اولان بوزوات ایله کوروشدك و جناب حقه شکر ایدك . حاکم اندی حیم ، سلیم بر ذات محترم . مفتی اندی حضرتلىری ایسه پک خوش بزادات عالیقدر . اکر بتوون مقتیلرمنز بولیله ایسه مسلمانلرک حالا غفلت اویقونسدن اویانه ماملینه شاشیلیر .

یالکز مفتی اندی حضرتلىرک بو طلاقت و عرفانى نه درجه يه قدرامت اوغورنده صرف ایندیکی بالطبع بزجه مجھو لدر . مفتی اندی ، ظلملىنى اکلا تقله بتره مدیکی بلغارلرک ملت و وطنپورلکلرینك حیرانی اولدیغى ده کیزلمیور و : « بعض انسان دشمندن ده درس آلیمیش ! » دیه بو استیلاند کندیسنجه برحصه انتبه چیقادیغى ده سویله یور .

ادرنه نك استخالاصدن امیدلر منقطع او لو نجھ مفتی اندی استانبوله کلککه نیت ایدر . بالطبع خristian حکومتىن اذن آلمق لازم . والی معاونته کیدر .

معاون آلتىش ياشنندن فضلە اختیار ببلغار . — نه ایسترسکز ؟ دیه صوراز . اللى قاووشان مفتی اندی حضرتلىری : — استانبوله کتمک ایچون مساعدە بیورمکزى رجا یه کلدم ، دیر . او وقت اختیار بلغار النده کی کاغدى یرم براقه رق مفتی اندی یه شو درسى ویر :

— باقىکز مفتی اندی ، بن آلتىش ياشنندن فضلە زنکىن بر بلغارم . حکومت مأموریتە هېچ احتجاج يوق . فقط ملته خدمت زمانی کلنجه هر دللو استراحتى ترك ایدرک بورالرە قدر کلدم . سز ایسه بو قدر زمان بولکدە ياشادیغىز ملتکزى براقه رق کتمک ایسته بورسکز ؛ خدمت زمانىنده خدمتىن چاچیورسکز .

مفتی اندی دیور : — حریف بولیله دینچە صیفلەم ، او تاندە ، انصاف ایتمە ، دشمنلرمنزك فدا کارلغى او زمان آكلادم . نه اولورسە او لسوون او جهنم حیاتىنده مظلوم اسلام قارداشلرم ایله برابر ترک حیاتە قرار ویردم ...

حکومتىن چيقدق ، کیدیمیورز . قارشوده بر غلبەتك . عسکر ، اهالى طپلانمىش ؛ دیواره بایشان بر بیاننامەنی او قويورلر . بزده او قودق : « ضابطان و افراد و منسوبيں عسکریہ مسکرات صاقانلردن اون بشن لیرادن اشاغى اولامق اوزرە جزاى نىدى الله جىدى . — امضا : قوماندان . » بو بیاننامەنک نشرىتە سبیت ویرن ضابطانه بىلر صوكى درجه متأسف اولدق ، بتوون ملت ده متأسف او لسوون .

بىش ، اون آکىم او نەدە طايىدق بر ضابط تصادف ایدرک بزى تسلیه ایتسەيدى ، بويوك برياس وفتور ایچنده قالە جىدق . بزم تأسىمە قارشى ضابط اندى تلاشىز جواب ويردى :

— اویله ظن ایتەيکز ، ضابطلرمنزك هان جملەسى حىتىلى و دىنداردر . او قىيل كىمسەلر هەملەدە ، هەصنى خلق آرمىنده بولنور . بوندن او ملتىك ، او صنفك هيئە عمومىيە سى حقنە بدىين اولق اقتضا ايتىز . انور بىل سفر بىن ضابطان آرمىنده بولیله نامىرلرک بولۇنەجىنى خېر آلمىنى زمان کدرىندن ، اسفندن آغلادى ، کوزلزىن ياشلر دوکولوركىن ، آغزىنندن ده شو سوزلر دوکولى دى : « ياربى بزم قىلىرىزه ايان وصلاح وير . ». اوت بر اسلام اردوسى ارمىنده مغايير ديانىت و جىيت حىركىنده بولۇنەجى بىر فردىك بىللە بولۇنەمامسى كوكىل آرمىز و ايدر . فقط ، مع التأسف اولىمیور . مسلمانلرک بو اخلاق دوشکونلىكى زمانىنده اردوى اسلامك اكتىيتىك دىن دار وعفيف اولىسى امین او لکزكە پک بويوك مظھرىتىدر .

— اویله ایسه بىن ده انور بک كېي تىنى ایدە جىكم : الله جملەمىزه ايان وصلاح ويرسون .

— سز انور بک قطعە سندە مىسکز ؟
— اوت اوئىك قطعە سندە ، ھەمدە دائما براابر .
— اوحالدە ادرنه يە ايلك كىرمك شرفە سزدە مظھرىتىز .

خلاصه قونھرائىن بک کوزل برصورتىدە ختام بولدى . انجمندە بولنان بز عەمانلىلر ئىھرگىس او پوب ، قوجاقلا يوردى . صوکره بوفە يە كىلدە . حقىقە محرمانىن بشقە (ماتشىمى الاعين وتىلا ئالنفس) هې موجود ايدى .

شۇنى او نۇمەدن سوپىلەيم كە ، مولانا شىلى نعمانى حضرتلىرى مؤثر قصىيدەسى تلاوت ایندېكى زمان ، بن ، بزم محمد عاكف بک اندى حضرتلىرى تىخىر ايدىيوردم . اوئىك بوزادە اولىسىنى ، حتى اوچوب دە انبات وجود ايلىسى ارزو ايدىيوردم . بز عەمانلىلر ئىھرگىس نەيتىنە خطيپلەرە ، حضارەك ايلار و كلىنلىرىنە غائبا نە اولەرق مشارالىيە حضرتلىرىنىڭ مزايانىنى عرض ايتىم .

ھىئت ، بەبىالە بوصباح كىتىدىلر . اورادىدە نطقلىر ، قونھرائىن سلۇ ويروب ، دەلى يە كىدە جىڭلەردر . دەلى دەدە كندى مشەوداتلىرىنى خلقە بىان ايدە جىڭلەر شېھەسزدەر . هەندىستان مسلمانلارى نطقلىلە ، طوغرى سوزلەر سايمەنە عەمانلىلر ئە حکومتىز ایچۈن اي بىن نظر و توجه حاصل اولىشىدەر . بورا يە تعىن اولنان بىك باش شەپىندر خليل خالد بک اميد ايدرمەك ، بو جرىيانىن استفادە ايدر . شەپىندر مەزەلە ، شەپىندر خانەيى بورا مسلمانلارى نظر نە دە منظم و مەرفە كۆستەرك ایچۈن حکومتىز بر آز دە تخصىصات ويرملىدەر . شەپىندر يەيان كزما ماملىدەر . هەحالدە بر او توموبىلى اوللى ، سفرەسى آچىق بولنلىدەر . حال حاضر دە كى تخصىصات او قدر كاف والويريشلى دەكلەر . هەندىستان مسلمانلارى (دەموقرات) دەكل ، هې اريستوقراطدرلەر . بناءً عليه كندى مذاقلرىنە توافق ايتىان حرکات و سکنانىزدىن منون اولنلىرسە ، بز آنلاردىن استفادە ايدە مەيمەجىكز . برقاج دفعە بونلىرى يازدم . مع التأسف بر درلۇ تأثير كورمەم . صوکره ساڭ يېلر دە مقتدر ، عفيف ، لسان آشنا شەپىندر لە محتاجز .

ھەندىستان : بومبای س . م توفيق

ادرنە مەكتىپلىرى :

٣

جامىدن چيقدقىن صوکرا عالما ايله برا آز كوروشەك اىستەدك . هارون اندى نامنەنە ذكى ، جداً مقتدر آلاي مفتىتى بزادات مختەمە تشرف اىتدك . ماحارەنک باشلا ئىجىدىن ، ادرنه نك محاصرە زمانىن اعتبراً بلغارلرک دخولنە ، بالآخرە عەمانلىل طرفىن استردادىنە قدر بتوون وقايعك ايجى بوزلۇنى بى ذات مختارىن دېكەدە . استرداد زمانە قدر حزن واسفلە مالى اولان بو تفصىلاتك شەمىد يەك سىنە ، مطبوعات صحىھ لەندىن زىادە ، دیوان حرب ضبطنامە لرى دەر .

عون حقلە تأسىس ايدن حکومت اسلامىيە اركاتىدە زىارت اينكەلە مباهى اولىق اىستەدك . جداً بر اسلام وائىسى اولان حاجى عادل بک اندى قرق كلىسا يە